

Jordbruksutskottets betänkande

1982/83:26

om avfallshantering och återvinning

Motioner

I motion 1982/83:485 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 2, 4, 6 och 7)

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att väsentligt öka insamlingen av returpapper i landet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att återvinna metall- och plastskrot från hushållsavfall,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stoppande av tungmetaller vid källorna, slambehandling, skattefri elproduktion, kalkfällning och produktion av jordförbättringsmedel i kommunala bolag,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hantering, deklaration och slutlig destruktion av miljöfarligt avfall.

I motion 1982/83:637 av Ulla Johansson m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om insamling av returpapper och om begränsning av användandet av sådant papper som bränsle i kommunala förbränningsanläggningar.

I motion 1982/83:791 av Pär Granstedt m. fl. (c) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om återhållsamhet med utbyggnad av värmeanläggningar för förbränning av avfall för energiframställning,

2. att riksdagen begär att regeringen i samarbete med Kommunförbundet snarast presenterar en plan för hur också avfall som glas och metall liksom tidningspapper skall skiljas ut av hushållen och omhändertas av kommunerna för materialåtervinning.

I motion 1982/83:995 av Lars Ernestam och Börje Stensson (båda fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om påskrift på förpackningar som talar om varans och förpackningens lämpliga sluthantering.

I motion 1982/83:1451 av Bertil Fiskesjö (c) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om förbränning och återanvändning av avfallsprodukter.

I motion 1982/83:1457 av Eric Jönsson m. fl. (s) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande inrättandet av ett återvinningscentrum i Malmö,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i övrigt anförts i motionen rörande en ökad återvinning.

Utskottet

Utskottet behandlar i betänkandet ett antal i januari 1983 väckta motioner om avfallshantering och återvinning.

Återvinning av returpapper

Riksdagen fattade år 1975 beslut om olika åtgärder som syftar till ökad återvinning och bättre omhändertagande av avfall (prop. 1975:32, JoU 1975:10, rskr 1975:161). Beslutet innebar beträffande pappersåtervinning bl. a. att insamling av hushållens tidningar och tidskrifter skulle genomföras i hela landet och att ansvaret för insamlingen lades på kommunerna. Pappersavfallet skulle återanvändas som fiberråvara i pappersindustrin och inte brännas upp i värmeanläggningar. Fullt genomförd beräknades insamlingen inbringa omkring 200 000 ton tidningspapper.

I tre motioner yrkas på åtgärder för att insamlingen av returpapper skall öka. Enligt motion 485 är beslutet från år 1975 ännu inte genomfört över hela landet. Fabrikskapacitet finns för mottagande och upparbetning av returpapper liksom teknik för avsvärtning men returpapper inlevereras inte till den volym som industrin skulle behöva, anför motionärerna. Enligt motion 637 bör förbränning av returpapper i kommunala fjärrvärmeverk begränsas genom samhälleliga åtgärder för att bereda pappersindustrin tillgång till billigt returpapper. Regeringen bör uppta överläggningar med kommunerna, insamlingsföretagen och pappersbruken i detta syfte. I motion 791 (yrkande 2) efterlyses en plan för hur bl. a. tidningspapper skall skiljas ut av hushållen och omhändertas av kommunerna för materialåtervinning.

Då riksdagen behandlade returpappersfrågan våren 1982 framhöll utskottet att bränning av papper utgör en kvalitativt sämre återvinning än fiberåtervinning. Ytterligare ansträngningar borde enligt utskottets mening göras av kommuner, företag och enskilda för att öka pappersinsamlingen för fiberåtervinning. Samtidigt betonades att massafabriker och pappersbruk har ett ansvar för att genom sin prissättning möjliggöra en ökad pappersinsamling. Någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida påkallades dock ej. Riksdagen följde utskottet (JoU 1981/82:24).

I ett frågesvar den 3 mars 1983 har jordbruksministern sagt att han räknar med att diskussion kommer att tas upp mellan kommunerna och pappersindustrin som kan leda fram till sådana överenskommelser att pappersindu-

strins behov av inhemskt returpapper långsiktigt tryggas under sådana förutsättningar för insamlingsarbetet som kan accepteras av kommunerna.

Utskottet får för sin del erinra om att kommunerna bär huvudansvaret för pappersinsamlingen. Varje kommun har själv att bedöma på vilket sätt insamlingen skall ske. I vissa fall kan insamlingen göras av kommunens egna organ, i andra fall av entreprenörer eller av ideella organisationer. Som utskottet vid olika tillfällen framhållit bör returpapperet i första hand användas för fiberåtervinning och inte som bränsle. Avgörande vikt bör vidare enligt utskottets mening fästas vid att insamlingen ger största möjliga utbyte av fiberråvaran. En förutsättning härför torde vara att pappersbruken åtar sig att överta allt det insamlade papperet till ett pris som minst täcker insamlingskostnaderna samt att kommunerna kan garantera leverans till pappersindustrin. Som ovan nämnts har jordbruksministern tagit initiativet till överläggningar mellan kommuner och industrin i detta syfte. Enligt utskottets mening kan man förvänta sig att dessa överläggningar skall leda till åtgärder som i det väsentliga är ägnade att tillgodose syftet med motionerna 485, 637 och 791 (yrkande 2). Dessa påkallar mot den bakgrunden ingen ytterligare riksdagens åtgärd.

Avfallsseparering, värmeåtervinning, återvinning av material

Riksdagen har vid olika tillfällen betonat att avfall är en resurs som i största möjliga utsträckning skall återvinnas. Återvinningsprincipen slogs fast i det inledningsvis refererade 1975 års beslut om återvinning och avfallshantering. Samtidigt formulerades principen om att producenten bör ta ansvar för att avfall som omedelbart eller på sikt uppkommer av en produktion kan tas om hand på ett från miljö- och resurssynpunkt riktigt sätt.

Stora ansträngningar har under det gångna decenniet gjorts i landets kommuner för att – till stor del med statligt stöd – bygga avfallshanteringsanläggningar där hushållsavfall separeras i olika fraktioner för att möjliggöra återvinning av material eller energi.

I några motioner yrkas på åtgärder för att minska avfallshandlingens miljöstörningar och utveckla återvinningstekniken. I motion 485 (yrkande 4) yrkas på åtgärder för att återvinna metall- och plastskrot från hushållsavfall. Motionärerna anser att en organiserad sortering bör ske redan vid källan om man generellt skall få en bättre återvinning av material från hushållen. Enligt motion 791 bör avfallshandlingen principiellt inriktas på i första hand återanvändning av bruksföremål som förpackningar, i andra hand återvinning av material genom industriella processer och först i sista hand förbränning och energiframställning. Därför bör återhållsamhet iaktas med utbyggnad av värmeanläggningar för avfallsbränning. Enligt motion 1451 har de intentioner om återanvändning som funnits från samhällets sida inte fullföljts. Som långsiktig lösning anser motionären att separering av soporna

bör ske på sådant sätt, att man avskiljer och avstår från att bränna sådana sopor där förbränningen ger miljöskador. I motion 1457 (yrkande 2) framhålls att nästan alla produkter – även kapitalvaror – förr eller senare dyker upp som potentiellt avfall. Detta bör av resursskäl återvinnas. Här för krävs enligt motionen en teknisk utveckling kombinerad med organisatoriska och tekniska lösningar.

Utskottet får med anledning av motionerna erinra om att riksdagen senast våren 1982 uttalade att de år 1975 fastlagda principerna om avfall som resurs och om producentens ansvar har stor betydelse från resurs- och miljösynpunkt. Regeringen borde närmare överväga vilka åtgärder som erfordras för att bringa dem till praktisk tillämpning (JoU 1981/82:24, rskr 1981/82:240). Samtidigt gjordes ett tillkännagivande att särskilda åtgärder bör vidtas för att hindra spridningen av giftiga tungmetaller med hushållssopor. Frågan bereds inom regeringskansliet.

Utskottet delar motionärernas mening att förbränning av avfall bör undvikas när förbränningen medför skador på miljön. Avfallsbränning kan i många fall även innebära ett slöseri med naturresurser. Enligt vad utskottet erfarit har koncessionsnämndens krav på rökgasrening vid kommunala värmecentraler medfört att vissa kommuner söker nedbringa tungmetallhalterna i hushållsavfallet genom kampanjer för insamling av tungmetallhaltiga batterier. Utskottet får samtidigt erinra om att ett intensivt arbete pågår i olika instanser för att få fram metoder för förbättrad återvinning och minskade skador på miljön i samband med avfallshantering. Inom naturvårdsverket pågår ett utvärderingsarbete beträffande redan vidtagna åtgärder. Verket avser även att inom kort lägga fram en rapport med förslag om separat insamling av tungmetallhaltiga batterier m. m. Styrelsen för teknisk utveckling har i samråd med bl. a. Kommunförbundet utgivit en handledning för kommunal avfallshantering. Forskning på området bedrivs vid bl. a. universitetet i Lund, Chalmers tekniska högskola och tekniska högskolan i Luleå. Den verksamhet som sålunda pågår är enligt utskottets mening ägnad att ge resultat som i betydande utsträckning tillgodoser de nu aktuella yrkandena i motionerna 485 (yrkande 4), 791, 1451 och 1457 (yrkande 2). Dessa påkallar därför inte något särskilt uttalande från riksdagens sida.

Enligt motion 995 bör miljöpolitiken inriktas på förebyggande åtgärder. Märkningen som skydd mot hälsorisker i samband med hantering av hälso- och miljöfarliga varor bör enligt motionärerna också innefatta påskrift om varans och förpackningens lämpliga slutbehandling. Sådan märkning bör även kunna föreskrivas för andra varor.

Utskottet får med anledning av motionen framhålla att nya märkningsbestämmelser enligt lagen 1973:329 om hälso- och miljöfarliga varor kommer att träda i kraft den 1 januari 1985. Denna märkning avser främst riskupplysning för användarna. Inom statens naturvårdsverk pågår som ovan nämnts en utredning om insamling av tungmetallhaltiga batterier. I samband därmed övervägs frågan om särskild märkning av sådana batterier för att

ange hur man bör förfara med den utbrända varan. Med hänvisning till den verksamhet som sålunda pågår avstyrks motionen.

I motion 1457 yrkas även (yrkande 1) att ett återvinningscentrum inrättas i Malmö. Utskottet får med anledning härav framhålla att det – som framgår av vad som anförts i det föregående – pågår en forsknings- och utvecklingsverksamhet på återvinningsområdet vid en rad myndigheter och institutioner i landet. Med hänvisning härtill torde det nu inte föreligga anledning till något initiativ från riksdagens sida till inrättandet av en institution av det slag som avses i motionen. Yrkandet avstyrks med hänvisning härtill.

Miljöfarligt avfall, avloppsrening

Vissa frågor om behandlingen av miljöfarligt avfall tas upp i motion 485 (yrkande 7). Bl. a. framhåller motionärerna att bestämmelserna om deklarationsplikt enligt förordningen om miljöfarligt avfall bör efterlevas. I motionen understryks även vikten av att driften vid den centrala anläggning för behandling av miljöfarligt avfall som byggs av SAKAB i Kumla kommer att skötas seriöst och underkastas opartisk kontroll. Näst intill strikt skadeståndsskyldighet för SAKAB bör tillämpas vid eventuellt uppkommande skadefall i Norrtorp.

Utskottet får med anledning av motionen framhålla följande. Enligt förordningen (1975:346) om miljöfarligt avfall är den som yrkesmässigt utövar verksamhet där miljöfarligt avfall uppkommer skyldig att lämna uppgift om avfallets art, sammansättning, mängd och hantering. Deklarationer i detta syfte har senast infordrats år 1980. Bearbetningen av deklARATIONERNA är arbetskrävande, och den slutliga utvärderingen beräknas enligt uppgift från naturvårdsverket föreligga under sommaren 1983. Naturvårdsverket har i skrivelse till regeringen föreslagit att nästa deklARATIONOMGÅNG ersätts av en landsomfattande inventering av gamla kemikaliedepåer. Frågan bereds enligt vad utskottet erfart i regeringskansliet.

Den centrala behandlingsanläggning för miljöfarligt avfall som SAKAB uppför i Norrtorp, Kumla, beräknas vara klar för provdrift under hösten 1983. Den har vid olika tillfällen varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Utskottet vill erinra om att de villkor för anläggningen som satts upp av koncessionsnämnden för miljöskydd och sedermera skärpts av regeringen innebär ytterligt stränga utsläppsregler. Av miljöskyddslagen följer även att rent strikt ansvar föreligger för den som orsakar olägenhet genom miljöfarlig verksamhet. Med det anförda torde motionsyrkandet enligt utskottets mening vara besvarat.

I motion 485 yrkas även (yrkande 6) att riksdagen skall rikta ett tillkännagivande till regeringen om stoppande av tungmetaller vid källorna, slambehandling, skattefri elproduktion, kalkfällning och produktion av jordförbättringsmedel i kommunala bolag. Utskottet får med anledning av detta yrkande erinra om att riksdagen vid olika tillfällen framhållit det

önskvärda i att avloppsreningen kan förbättras genom avskiljande av bl. a. tungmetaller vid källan och att det näringsrika avloppsslammet skall kunna renas så att det kan utnyttjas produktivt (senast JoU 1980/81:8). Frågan om kalkfällning aktualiserades senast i samband med behandlingen av proposition 1981/82:131 om åtgärder mot försurningen. Utskottet framhöll därvid att kommunerna bör förmås att övergå till kalkfällning eller till kalktillsats vid rening där så är motiverat i försurningsbekämpande syfte (JoU 1981/82:35, rskr 1981/82:321).

Ansvar för slambehandlingen åvilar kommunerna med länsstyrelser och naturvårdsverket som tillsynsmyndigheter. En ständig verksamhet pågår för att förbättra avloppsreningen. Utskottet finner för sin del icke att något särskilt uttalande från riksdagens sida i denna fråga erfordras. Motionsyrkandet avstyrks sålunda.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *återvinning av returpapper*
att riksdagen lämnar motionerna 1982/83:485 yrkande 2, 1982/83:637 och 1982/83:791 yrkande 2 utan ytterligare åtgärd,
2. beträffande *avfallsseparering m. m.*
 - a) att riksdagen lämnar motionerna 1982/83:485 yrkande 4, 1982/83:791 yrkande 1, 1982/83:1451 och 1982/83:1457 yrkande 2 utan ytterligare åtgärd,
 - b) att riksdagen avslår motion 1982/83:995,
 - c) att riksdagen avslår motion 1982/83:1457 yrkande 1,
3. beträffande *miljöfarligt avfall*
att riksdagen avslår motion 1982/83:485 yrkande 7,
4. beträffande *avloppsrening*
att riksdagen avslår motion 1982/83:485 yrkande 6.

Stockholm den 22 mars 1983

På jordbruksutskottets vägnar
EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Håkan Strömberg (s), Arne Andersson i Ljung (m), Gunnar Olsson (s), Martin Segerstedt (s), Sven Eric Lorentzon (m), Jens Eriksson (m), Börje Stensson (fp), John Andersson (vpk), Åke Selberg (s), Bengt Kronblad (s), Lennart Brunander (c), Ulf Lönnqvist (s), Bo Arvidson (m) och Wivi-Anne Radesjö (s).

Reservation (mom. 4)

John Andersson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Ansvaret för" och slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i motionärernas bedömning att det kvarstår en del problem att lösa när det gäller avloppsreningsverken. En förutsättning för att avloppsslammet skall kunna användas som jordförbättringsmedel är således att det är fritt från tungmetaller. Dessa bör enligt utskottets mening stoppas redan vid källan. Utskottet instämmer även i de övriga förslag till förbättring av avloppsreningstekniken som skisseras i motionen. Det finns enligt utskottets mening anledning understryka vikten av att det fortsatta utvecklingsarbetet för denna teknik inriktas i linje härmed. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. *beträffande avloppsrening*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1982/83:485 yrkande 6,

Särskilt yttrande (mom. 2 b)

Börje Stensson (fp) anför:

I motion 1982/83:995 erinras om att nya märkningsföreskrifter till skydd mot hälsorisker nyligen utfärdats för varor som omfattas av lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor. Det finns skäl för att denna märkning också bör innefatta påskrift om varans och förpackningens lämpliga slutbehandling. Det finns också skäl att utvidga märkningen till varugrupper som utan att innebära direkt hälsofara ändå behöver separeras för återanvändning i samband med den slutliga hanteringen.

Enligt min mening har förslaget ett sådant principiellt intresse att det bort föranleda ett tillkännagivande av riksdagen. Jag har därför velat fästa uppmärksamheten på frågan genom detta särskilda yttrande.

